

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Мілова Т.М., доцент кафедри державно-правових дисциплін та адміністративного права, кандидат юридичних наук, доцент

Обговорено та рекомендовано до затвердження вченою радою факультету історії та права

«30» серпня 2018 року, протокол № 1

Голова вченої ради факультету

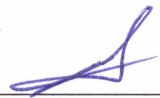
(підпис)

Філоретова Л.М.
(прізвище, ініціали)

Програму схвалено на засіданні кафедри державно-правових дисциплін та адміністративного права

Протокол № 1 від «28» серпня 2018 року

Завідувач кафедри

(підпис)

Соболь Є.Ю.
(прізвище, ініціали)

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни «Актуальні проблеми конституційного права» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістра спеціальності «262 Правоохоронна діяльність».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є положення щодо актуальних проблем основ конституційного ладу, конституційно-правового статусу людини та громадянина, форм безпосередньої демократії, організації та діяльності органів державної влади, адміністративно-територіального устрою України та місцевого самоврядування.

Міждисциплінарні зв'язки. Дисципліна «Актуальні проблеми конституційного права» тісно пов'язана з іншими курсами циклів загальної та професійної підготовки магістра, а саме з такими як: «Методологія та організація наукових досліджень», «Актуальні проблеми держави і права», «Юридичний механізм захисту прав людини», «Актуальні проблеми адміністративного права та адміністративна реформа в Україні».

Програма навчальної дисципліни складається з таких **розділів**:

1. Розділ 1.
2. Розділ 2.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. **Метою** викладання навчальної дисципліни «Актуальні проблеми конституційного права» є поглиблення знань студентів з проблемних питань конституційно-правових явищ, інститутів і норм вітчизняного конституційного права, процесів, пов'язаних з їхнім становленням, розвитком та функціонуванням.

1.2. **Основними завданнями** вивчення дисципліни «Актуальні проблеми конституційного права» є:

- формування самостійного мислення, навичок аналізу проблемних питань конституційного права, порівняння та співставлення його з основами державного (конституційного) права зарубіжних країн;
- формування понятійного апарату, що використовується в межах конституційного права та вміння ним користуватися;
- поглиблення знань прикладного характеру;
- розвиток загальної політико-правової культури здобувачів вищої освіти.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми у магістра мають бути сформовані такі **компетентності**:

Інтегральна компетентність: здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі правоохоронної діяльності під час практичної діяльності з охорони конституційних прав і свобод людини і громадянина, запобігання правопорушенням, підтримання публічного порядку або у процесі навчання.

Загальні компетентності:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- застосовувати знання у практичних ситуаціях в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог;

- провадження дослідницької та/або інноваційної діяльності;
- приймати управлінські й обґрунтовані рішення в складних і непередбачуваних умовах;
- самостійно здобувати знання, використовуючи різні джерела інформації;
- здатність до відповідальності за розвиток професійного знання і практик, оцінку стратегічного розвитку команди.

Професійні компетентності:

- застосовувати набуті знання, вміння й навички з конституційного права на практиці, здатність брати участь у розробленні та кваліфіковано застосовувати нормативно-правові акти в різних сферах правоохоронної діяльності, реалізовувати норми конституційного права в професійній діяльності;
- забезпечувати законність та правопорядок, безпеку особистості, суспільства, держави в межах виконання своїх посадових обов'язків;
- виявляти та аналізувати причини та умови, що сприяють вчиненню конституційних деліктів та, пов'язаних з ними, кримінальних та адміністративних правопорушень, вживати заходи для їх усунення;
- давати кваліфіковані юридичні висновки й консультації в сфері конституційно-правових відносин;
- проводити наукові дослідження з проблематики конституційного права, виявляти актуальні теоретичні і практичні питання;
- керувати самостійною роботою осіб, що навчаються, та бути наставником для молодших колег у процесі набуття і вдосконалення ними навичок педагогічної майстерності;
- ефективно здійснювати правове виховання;
- спроможність визначено і наполегливо ставити професійні завдання та організувати підлеглих для їх виконання, вміння взяти на себе відповідальність за результати виконання поставлених завдань;
- уміти аналізувати, оптимізувати й застосовувати сучасні інформаційні технології під час вирішення професійних (наукових) завдань у сфері конституційного права;
- конструктивно взаємодіяти з представниками інших органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, громадськістю з конституційно-правових питань у сфері правоохоронної діяльності;
- уміння обирати критерії, форми і характер контролю адекватно об'єкту і цілям контролю у сфері конституційно-правових відносин.

1.4. Програмними результатами навчання є:

- володіти навичками публічних виступів, дискусій, проведення занять з проблематики конституційного права;
- знати та розуміти процеси координації діяльності суб'єктів забезпечення публічної безпеки і порядку, а також взаємодії з представниками інших органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, громадськістю з питань конституційно-правового характеру у сфері правоохоронної діяльності;

- узагальнювати практичні результати роботи і пропонувати нові рішення у сфері проблематики конституційного права, аргументовано їх пояснювати;
- аналізувати умови і причини вчинення конституційних правопорушень, визначати шляхи їх усунення;
- вміти забезпечувати законність та правопорядок, захист прав та інтересів особистості, суспільства, держави з використанням оптимізованих методів й засобів забезпечення публічної безпеки і порядку в межах виконання своїх посадових обов'язків;
- вміти розробляти та кваліфіковано застосовувати нормативно-правові акти в різних сферах правоохоронної діяльності, реалізовувати норми конституційного матеріального й процесуального права в професійній діяльності;
- використовувати знання та вміння для надання кваліфікованих юридичних висновків й консультацій у сфері конституційного права;
- здійснювати наукові дослідження у сфері конституційного права;
- ефективно керувати самостійною роботою осіб, що навчаються та бути наставником у процесі набуття і вдосконалення молодшими колегами навичок педагогічної майстерності;
- здійснювати правове виховання;
- вміти визначено і наполегливо ставити професійні завдання, організовувати підлеглих для їх виконання та брати на себе відповідальність за результати виконання поставлених завдань;
- аналізувати, оптимізувати й застосовувати сучасні інформаційні технології під час рішення професійних (наукових) завдань у сфері конституційного права;
- вміти обирати критерії, форми і характер контролю адекватно об'єкту і цілям контролю у сфері конституційно-правових відносин.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться **120** годин **4** кредити ЄКТС.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Розділ 1

Тема 1. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ТЕОРІЇ КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ

Поняття та загальна характеристика світового конституціоналізму. Етапи розвитку світового конституціоналізму. Розвиток конституціоналізму в Європі. Виникнення та розвиток теорії конституціоналізму в Україні.

Теоретичне визначення конституції та її сутність. Юридична та фактична конституції. Матеріальна та формальна конституції.

Предмет, методи, функції та види конституції. Прийняття конституції та її місце в системі національного законодавства. Реалізація Основного Закону України.

Тема 2. КОНСТИТУЦІЙНА РЕФОРМА В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Підготовка, прийняття та внесення змін до Конституції України. Суб'єкти права ініціативи конституційного перегляду.

Поняття конституціоналізму та конституційної реформи. Основні етапи та напрями новітньої конституційної реформи в Україні.

Особливості розробки, обговорення та прийняття змін до Конституції України 1996 року.

Загальна характеристика Конституції України 1996 року. Конституційно-правові норми та їх специфіка. Підстави класифікації конституційно-правових норм. Об'єднання конституційно-правових норм. Поняття та специфіка конституційно-правових відносин. Суб'єкти конституційно-правових відносин.

Тема 3. ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ.

Поняття та концепції прав та свобод людини. Основоположні принципи прав людини. Класифікація прав та свобод людини. Елементи конституційно-правового статусу людини та громадянина.

Поняття громадянства. Громадяни, біпатриди, апатриди. Конституційні засади громадянства України. Проблема подвійного громадянства в Україні.

Правовий статус іноземців та осіб без громадянства в Україні. Правовий статус біженців в Україні.

Проблеми реалізації конституційних прав і свобод людини та громадянина. Механізм забезпечення прав і свобод людини та громадянина в Україні: конституційно-судовий, судовий, захист прокуратури, адміністративні дії органів виконавчої влади, законний самозахист своїх прав, міжнародно-правовий механізм. Проблеми гарантій конституційних прав, свобод та обов'язків людини і громадянина в Україні.

Тема 4. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КОНСТИТУЦІЙНИХ ОСНОВ БЕЗПОСЕРЕДНЬОЇ ДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНІ

Поняття суверенітету. Співвідношення понять народний, національний і державний суверенітет.

Поняття демократії та форми її прояву. Принципи безпосереднього народовладдя. Функції безпосереднього народовладдя. Механізм безпосереднього народовладдя. Проблеми форм безпосереднього народовладдя. Акти безпосереднього народовладдя. Гарантії безпосереднього народовладдя.

Поняття і види виборів. Регламентація виборів в Україні. Проблеми легітимності виборів. Характеристика виборчої системи України. Проблеми систематизації виборчого законодавства України.

Поняття та види референдумів. Питання, що вирішуються виключно референдумами. Питання, що не можуть виноситися на референдум. Правові наслідки референдумів. Проблеми удосконалення законодавства про референдуми в Україні. Проблеми правового регулювання інших форм безпосередньої демократії в Україні.

Розділ 2

Тема 5. ПРОБЛЕМИ ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ В УКРАЇНІ.

Поняття парламентаризму. Поняття і соціальне призначення законодавчої влади. Види парламентів залежно від способу конституційного закріплення компетенції.

Конституційна регламентація компетенції Верховної Ради України. Функції парламенту: законодавча, установча, контрольна. Повноваження в сфері зовнішньої політики, оборони та безпеки. Повноваження щодо самоорганізації роботи.

Конституційний склад та структура парламенту. Комітети, комісії Верховної Ради України. Депутатські фракції та групи. Апарат Верховної Ради України.

Проблеми удосконалення законодавчої діяльності парламенту. Поняття законодавчого процесу. Лобізм: поняття, іноземний досвід, проблеми законодавчої невизначеності лобізму в Україні. Парламентський контроль: поняття, форми його реалізації. Парламентський контроль за діяльністю уряду. Контроль за додержанням конституційних прав та свобод людини і громадянина. Депутатські звернення й запити. Правове регулювання питання парламентського контролю.

Тема 6. ПРОБЛЕМИ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ.

Зміст конституційного статусу Президента України. Місце і роль Президента України в механізмі Української держави. Президент України як глава держави. Недоторканність Президента України. Строк повноважень Президента України.

Компетенція Президента України. Підходи до класифікації повноважень Президента України. Проблеми конституційно-правового визначення окремих повноважень Президента України, його повноваження в сфері правотворчості.

Акти Президента України та їх контрасигнація. Конституційні підстави і процедури дострокового припинення повноважень Президента України. Проблемні аспекти інституту імпичменту Президента України. Статус спеціальної тимчасової слідчої комісії, спеціального прокурора та спеціальних слідчих. Правові наслідки процедури імпичменту.

Рада національної безпеки і оборони України, її конституційний статус і склад. Офіс Президента України, проблеми правового регулювання його статусу.

Тема 7. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІВ ВИКОНАЧОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Поняття і соціальне призначення виконавчої влади. Співвідношення виконавчої влади із законодавчою й судовою. Конституційна система органів виконавчої влади в Україні.

Кабінет Міністрів України – вищий орган у системі органів виконавчої влади України. Нормативна регламентація діяльності Кабінету Міністрів України. Склад Кабінету Міністрів України і порядок його формування.

Компетенція Кабінету Міністрів України та його акти.

Центральні органи виконавчої влади.

Місцеві органи виконавчої влади в Україні. Порядок формування місцевих державних адміністрацій, їх функції, повноваження, взаємовідносини з органами місцевого самоврядування.

Проблеми правового регулювання виконавчої вертикалі в Україні.

Тема 8. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУДОВОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ.

Поняття і соціальне призначення судової влади. Співвідношення судової влади з законодавчою й виконавчою. Конституційні принципи судоустрою та судочинства в Україні, проблеми їх реалізації.

Система органів правосуддя, порядок їх формування. Конституційний статус суддів. Проблеми конституційно-правового статусу Вищої ради правосуддя України.

Судово-правова реформа в Україні: етапи, стан, проблеми, перспективи. Проблеми утвердження в Україні верховенства права та впровадження європейських стандартів у національну систему судового устрою і судочинства. Концепція вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду відповідно до європейських стандартів.

Тема 9. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ КОНСТИТУЦІЙНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ В УКРАЇНІ

Поняття і сутність конституційної юрисдикції. Конституційний Суд України як орган конституційної юрисдикції в Україні. Порядок формування, склад, функції та повноваження Конституційного Суду України.

Суддя Конституційного Суду України, його статус і повноваження.

Форми звернення до Конституційного Суду України. Конституційне подання, конституційне звернення та конституційна скарга.

Конституційні провадження. Порядок діяльності та процедури розгляду справ. Рішення і висновки Конституційного Суду України, їх місце в системі джерел права.

Проблеми удосконалення конституційного контролю.

Тема 10. ПРОБЛЕМИ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ УКРАЇНИ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Актуальні проблеми територіального устрою України та його реформи. Проблеми конституційно-правового статусу Автономної Республіки Крим.

Поняття місцевого самоврядування і його сутність. Моделі місцевого самоврядування: англосаксонська і континентальна. Концепції місцевого самоврядування: громадівська, державницька та теорія муніципального дуалізму. Принципи місцевого самоврядування в Україні. Європейська хартія про місцеве самоврядування.

Реформа місцевого самоврядування в Україні. Проблеми взаємодії органів місцевого самоврядування і місцевих державних адміністрацій. Делеговані повноваження. Гарантії місцевого самоврядування.

3. Рекомендована література Нормативно-правові акти:

1. Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р.
2. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р.
3. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок від 18 грудня 1979 р.
4. Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 р.
5. Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації від 21 грудня 1965 р.
6. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 р.
7. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16 грудня 1966 р.
8. Конституція України від 28.06.1996 р. (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
9. Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990 р.
10. Акт проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 р.
11. Закон України «Про вибори народних депутатів України» від 17.11.2011 р.
12. Закон України «Про вибори Президента України» від 05.03.1999 р.
13. Закон України «Про місцеві вибори» від 14.07.2015 р.
14. Закон України «Основи законодавства про охорону здоров'я» від 19.11.1992 р.
15. Закон України «Про альтернативну (невійськову) службу» від 12.12.1991 р.
16. Закон України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» від 08.07.2011 р.
17. Закон України «Про військовий обов'язок і військову службу» від 25.03.1992 р.
18. Закон України «Про громадські об'єднання» від 22.03.2012 р.
19. Закон України «Про громадянство України» від 18.01.2001 р.
20. Закон України «Про державний кордон України» від 04.11.1991 р.
21. Закон України «Про Державний реєстр виборців» від 22.02.2007 р.
22. Закон України «Про державну службу» від 10.12.2015 р.
23. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20.10.2014 р.
24. Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» від 15.04. 2014 р.
25. Закон України «Про Збройні Сили України» від 06.12.1991 р.
26. Закон України «Про звернення громадян» від 02.10.1996 р.
27. Закон України «Про Кабінет Міністрів України» від 07.10.2010 р.
28. Закон України «Про комітети Верховної Ради України» від 04.04.1995 р.

29. Закон України «Про Конституційний Суд України» від 13.07.2017 р.
30. Закон України «Про культуру» від 14.12.2010 р.
31. Закон України «Про місцеве самоврядування» від 21 травня 1997 р.
32. Закон України «Про місцеві державні адміністрації» від 9 квітня 1999 р.
33. Закон України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» від 21.10.1993 р..
34. Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 р.
35. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003 р..
36. Закон України «Про особливу процедуру усунення Президента України з поста (імпічмент)» від 10.09.2019 р.
37. Закон України «Про політичні партії в Україні» від 05.04.2001 р.
38. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.0.2015 р.
39. Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану» від 16.03.2000 р.
40. Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» від 22.09.2011.
41. Закон України «Про прокуратуру України» від 14.10.2014 р.
42. Закон України «Про Регламент Верховної Ради України» від 10.02.2010 р.
43. Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації» від 23.04.1991 р.
44. Закон України «Про статус депутатів місцевих рад» від 11.07.2002 р.
45. Закон України «Про столицю України-місто Київ» від 15.01.1999 р.
46. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 р.
47. Закон України «Про Центральну виборчу комісію» від 30.06.2004 р.

Література

1. Актуальні проблеми конституційного права України : Підручник / За заг. ред. професора Олійника А.Ю.. – К.: Видавничий дім «Скіф», 2012. - 552 с.
2. Балакірева Р.С. Конституційне право України: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2003. – 210 с.
3. Виборче право України: сучасний стан та актуальні проблеми реформування (*тема номера*) // Право України. - 2013. - №5.
4. Журавський В.С., Серьогін В.О., Ярмиш О.Н. Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні: Підручник для студентів вищ. навч. закладів. – К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін юре», 2004. – 672 с.
5. Колодій А.М., Олійник А.Ю. Права людини і громадянина в Україні: Навч. посіб. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 336 с.
6. Конституційне право України /За ред. Ю.М. Тодики, В.С. Журавського. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2002.
7. Конституційне право України. Академічний курс: Підручник: У 2 т. – Т. 2 / За заг. ред. Ю.С. Шемшученка. – К.: ТОВ «ВИДАВНИЦТВО «Юридична думка», 2008. – 800 с.
8. Конституційне право України: академічний курс: підруч. [для студ. вищих навч. закл.] / В.О. Антонов, О.В. Батанов, Н.В. Воротіна та ін.; У 2 т. Т. 1 / НАН України; Інститут держави і права ім. В. М. Корецького / Ю.С.

- Шемшученко (заг. ред.) . Київ: ТОВ Вид-во «Юридична думка», 2006. - 800 с.
9. Конституція України : наук.-практ. коментар / В. Б. Авер'янов, О. В. Батанов, Ю. В. Баулін [та ін.]. - Х.: Право, К.: Ін Юре, 2003.
  10. Конституція України. Науково-практичний коментар [текст] Станом на 15 травня 2018 р. / за заг. ред. Чижмарь К. І. та Лавриновича О. В. К.: Видавничий дім «Професіонал», 2018. - 290 с.
  11. Конституція України: сучасний стан та перспективи розвитку (*тема номера*) // Право України. - 2016. - №6.
  12. Курс конституционного права Украины / под ред. М. А. Баймуратова, А.В.Батанова. - Х.: Одиссей, 2008. - Т. 1. Общая часть : Основы теории конституционного права.
  13. Курс конституционного права Украины. Том 2. Конституционный строй Украины: учебник / под ред. М.А. Баймуратова и А.В. Батанова. – Одесса : Феникс, 2012.
  14. Малиновський В.Я. Державне управління: Навчальний посібник. – Вид 2-ге, доп. та переробл. – К.: Атіка, 2003. – 576 с.
  15. Марцеляк О. Конституційні засади виборчого права України (загальнотеоретична характеристика) // Право України. - 2013. - №5. - С. 38-45.
  16. Молдован В.В., Чулінда Л.І. Конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина: Навч. посібн. – К.: Центр учбової літератури, 2012. - 206 с.
  17. Новітній конституційний процес в Україні: питання децентралізації влади (*тема номера*) // Право України. - 2015. - №11.
  18. Погорілко В. Ф. Конституційне право України : підруч. / В. Ф. Погорілко, В. Л. Федоренко; за заг. ред. проф. В. Л. Федоренка. - К.: КНТ, Ліра-К, 2011.
  19. Погорілко В.Ф., Федоренко В.Л. Конституційне право України. Академічний курс: Підручник: У 2 т. – Т.1 / За ред. В.Ф.Погорілка. – К.: ТОВ «ВИДАВНИЦТВО «Юридична думка», 2006. – 544 с.
  20. Права і свободи людини і громадянина в Україні (доктрина Європейського суду з прав людини і Конституційного Суду України): навч. посіб. К.: Юрінком Інтер, 2013. - 376 с.
  21. Права людини і модернізація Конституції України (*тема номера*) // Право України. 2015. №10.
  22. Проблеми реалізації прав і свобод людини та громадянина в Україні: монографія / Кол. авторів За ред. Н.М. Оніщенко, О.В.Зайчука. К.: ТОВ Вид-во Юридична думка, 2007. - 424 с.
  23. Савчин М. В. Конституційне право України : підручник / відп. ред. проф., д.ю.н. М.О. Баймуратов. – К. : Правова єдність, 2009. – 1008 с.
  24. Скрипнюк О. В. Курс сучасного конституційного права України : акад. вид. Х., 2009. 468 с.
  25. Совгиря О.В., Шукліна Н.Г. Конституційне право України. Повний курс : навч. посіб. / О.В. Совгиря, Н.Г. Шукліна. – 2-ге вид., перероб. і допов. –

- К.: Юрінком Інтер, 2012. – 544 с.
26. Соляник К. Реформа місцевого самоврядування в Україні: концептуальні проблеми конституційно-правового забезпечення та перспективи розвитку // Право України. – 2018. - № 5. – С. 207-223.
  27. Судова влада в Україні: питання організації та діяльності (тема номера) // Право України. – 2018. - № 3.
  28. Український конституціоналізм: історія і сьогодення (до 100-річчя Конституції Української Народної Республіки 1918 р.) (тема номера) // Право України. – 2018. - № 4.
  29. Федоренко В. Л. Конституційне право України : підруч. / До 20-ої річниці Конституції України та 25-ої річниці незалежності України / В. Л. Федоренко. – К. : Видавництво Ліра-К, 2016. – 616 с.
  30. Фрицький О.Ф. Конституційне право України: Підручник. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 512 с.
  31. Чикурлій С. О. Конституційно-правовий статус органів виконавчої влади України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.02. Київ, 2008.
  32. Шаповал В.М. Конституційне право зарубіжних країн: Підручник. - К.: Арттек, Вища школа, 1997.
  33. Шляхтун П. П. Конституційне право: словник термінів. - К. : Либідь, 2005. - 568 с.

Інформаційні ресурси

http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main	Сайт Верховної Ради України (законодавство)
http://pravoua.com.ua/	Сайт журналу «Право України»
http://www.ligazakon.ua/	Головний правовий портал України
http://www.nbuv.gov.ua/	Національна бібліотека України ім. В.І.Вернадського

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання - екзамен.

5. Засоби діагностики успішності навчання – усні та письмові опитування, проведення контрольних робіт, виконання тестових завдань, написання рефератів.